

Chesed Compatibility

פרשת חיי שרה תשפ"ד

GENESIS

PARASHAS CHAYEI SARAH

24 / 15-25

her will You have designated for Your servant, for Isaac; and may I know through her that You have done kindness with my master."

¹⁵ And it was when he had not yet finished speaking that suddenly Rebecca was coming out — she who had been born to Bethuel the son of Milcah the wife of Nahor, brother of Abraham — with her jug upon her shoulder. ¹⁶ Now the maiden was very fair to look upon; a virgin whom no man had known. She descended to the spring, filled her jug and ascended. ¹⁷ The servant ran towards her and said, "Let me sip, if you please, a little water from your jug." ¹⁸ She said, "Drink, my lord," and quickly she lowered her jug to her hand and gave him drink.

¹⁹ When she finished giving him drink, she said, "I will draw water even for your camels until they have finished drinking." ²⁰ So she hurried and emptied her jug into the trough and kept running to the well to draw water; and she drew for all his camels. ²¹ The man was astonished at her, reflecting silently to know whether HASHEM had made his journey successful or not. ²² And it was, when the camels had finished drinking, the man took a golden nose ring, its weight was a beka, and two bracelets on her arms, ten gold shekels was their weight. ²³ And he said, "Whose daughter are you? Pray tell me. Is there room in your father's house for us to spend the night?"

²⁴ She said to him, "I am the daughter of Bethuel the son of Milcah whom she bore to Nahor." ²⁵ And she said to him, "Even straw and feed is plentiful with us as well as place to lodge."

²⁶ So the man bowed low and prostrated himself to HASHEM. ²⁷ He said, "Blessed is HASHEM, God of my master Abraham, Who has not withheld His kindness and truth from my master. As

88 □ RAV ASHER WEISS ON THE PARASHAH

of Canaan, and why did he suppose that the daughters of Aram Naharayim were in any way superior? The Rambam tells us that Avraham had tens of thousands of followers in Canaan: "These were the members of Avraham's household, in whose hearts he planted the roots of faith."²⁴⁰ Could he not have chosen a bride for his son from among them?

The Kli Yakar writes: Avraham forbade his son to marry the daughters of Canaan lest he learn from their wicked ways. But Besuel was no less of an idolater than the Canaanites. What then did Avraham gain by taking Besuel's daughter as his son's bride?

In fact, Avraham had a different concern. Children tend to exhibit traits similar to those of their parents; for example: greed, lust, and similar character flaws that are inherent to the human body. Since parents form their children's bodies, their physical traits are generally passed to their children... However, false ideologies depend on a person's conscious decision. Hashem grants each person a soul and powers of reason with which to choose his own beliefs. Therefore, there is no reason to fear that false beliefs will be passed on from one generation to the next. Avraham rejected the Canaanites, who were steeped in lustful desire, in favor of Besuel's family, since Besuel's lone fault was idolatry, which he would not necessarily transfer to his daughter.²⁴¹

In preparing the foundation for the Jewish nation, Avraham did not fear the influence of Besuel's idolatry. Hashem's Oneness was so evident in Avraham's home, that any bride brought for Yitzchak would instantly abandon any idolatrous leanings she might have entertained in the past. However, the rectification of faulty character traits is a far more difficult task. Rav Yisrael Salanter would say that it is easier to uproot a mountain than to uproot a character flaw. Therefore, Avraham sent Eliezer to his homeland in search of a bride, rather than take a bride from the daughters of Canaan, who were corrupt in their character.

Artscroll - Chumash

The Midrash interprets the "ascent" of this phrase as a reference not to Rebecca, but to the water, rendering she filled her jug and it [the water] ascended to meet her. So great was her virtue that a miracle happened when she came to the well.

18. Rebecca is equal to the test. Rebecca acted in a most exalted manner: She lowered the jug herself to spare Eliezer the effort, and נתקנהו, she actually brought the jug near his mouth, so he would not even have to hold it. Furthermore, she did not say at this point that she would water the camels as well, because if Eliezer had known, he might want to drink too quickly or too little, to spare her the extra effort. So she let him think that all she would do was give him a bit of water (Or HaChaim).

19. I will draw water even for your camels. Now the miracle of the ascending water stopped; she had to draw all the water for the camels through sheer physical exertion, and this was the great proof of her kindness (Ramban). The translator of R' Hirsch's commentary notes that in their first drink, ten camels would consume at least 140 gallons of water! That Rebecca would undertake such a strenuous task so eagerly for a total stranger is a supreme indica-

המלבי"ם: "שבזה ידע בבירור, שהיא אשה טובה במידות בעונה ובנדיבות וברחמנות. כלומר, אליעזר ערך לדבקה מבחן אופי כדי לראות אם היא מתאימה ליצחק," אך מדוע בחר אליעזר לבדוק אותה אך ורק במידות החסד? מדוע לא בדק אם היא יראת שמים ומאמינה בה? מדוע לא בדק מידות אחרות?

רמז ברכת חיי שרה מרדכי

ואליעזר, האם בתו, הינה בת תלמיד חכם, פחות מבתו של בתואל! —
 "ויאמר ארור כנען עבד עבדים יהיה לאחיו" (שם ט, כה).
 — "אין ארור מתדבק בברוך" (בר"ר נט, טו).
 אך הדברים עמוקים עוד יותר.
 לא עמד בפני אברהם אבינו חשש כל שהוא, אודות טיבה של הנערה אשר תובא ביתה יצחק.
 החשש הוא מפני החבוי בעומק נפשה. דברים אשר עלולים, חס ושלום, לבוא לידי ביטוי בדורות הבאים.
 • חששות אלו, אינם ענין של דעות. דעות, אף אילו, חס ושלום, תהיינה, אבל כיון שהנערה עצמה נקיייה מהן, אין חשש.
 החשש הוא מפני ענין של מדות. שכן מדות, גם אם הנערה עצמה נראית נקיייה מהן, אבל עלולות הנה לפרוץ מתוך סוגרן, כעבור דורות.
 יצחק ואשתו, מיועדים לבנות את נצח ישראל. לא יתכן לשתף בבנין, כאלו, אשר גם אם נקייים המה, אבל הלא בעומק נפשתיהם, במסתרים, חבויה המדה. מי יודע מתי ובמי תחלחל...
 ולכשתתפרץ חס וחלילה החוצה, מי יבלמנה! כלום על יסודות כאלו, יבנה בית ישראל. כלום יסודות של נצח ישראל המה.

ולכן בחר בהם אברהם, והרחיק בנות הכנענים⁴⁰. וכמו כן בכלי יקר: "שטבע האבות נמשך גם לבנים וזה דיוקא אותן עבירות הבאים מחמת החומר כזימה וכילות וקנאה וכל המידות הרעות."

We learn in Pirkei Avos: Whoever exhibits the following three traits is a student of Avraham Avinu. Anyone who exhibits the opposite three traits is a student of the wicked Bilaam. A generous

eye, a contrite spirit, and a humble soul — these are [the traits of] Avraham's students. An evil eye, a haughty spirit, and a lustful soul — these are [the traits of] Bilaam's students.

What is the difference between the students of Avraham Avinu and those of the wicked Bilaam? Avraham's students enjoy their reward in this world, and inherit the World to Come, as it is written, "I have what to bequeath to those who love Me, and I shall fill their storehouses."²⁴² Bilaam's students inherit the punishment of Gehinnom, and descend into the pit of destruction, as it is written, "And You, O God, You will lower them into the well of destruction, men of bloodshed and deceit shall not live out half their days; but as for me, I will trust in You."²⁴³

Rabbeinu Yonah explains that Avraham's students had many other precious qualities besides the three listed here. However, these three traits were the foundations of Avraham's philosophy, and the central message he imparted to his followers.

We see then that Avraham's message to the world was first and foremost one of character improvement. He instilled humility and generosity in his students to such an extent that thousands of years later the Sages pointed to these traits as exemplifying his household.

Avraham was an accomplished scholar.²⁴⁴ He led an academy where hundreds of orders of Mishnah were taught,²⁴⁵ in contrast to the Six Orders of Mishnah we currently possess. His Maseches Avodah Zarah contained four hundred chapters, in contrast to the five chapters in our own.²⁴⁶ He foresaw and observed all the Biblical and Rabbinic laws that would ever be decreed.²⁴⁷ He even perceived the novel Torah insights that are unearthed each day in Heaven.²⁴⁸

It is therefore all the more interesting to note that the students of such a prestigious teacher, who drank deeply from the waters of his teachings, were not praised for their erudition, which was surely exemplary, but for their character traits. In Avraham's school

of thought, good character was the very foundation of religious observance.

The three traits Avraham espoused more than all others: generosity, contrition, and humility are the central pillars of the entire Torah. They counter the three destructive traits of jealousy, selfish passion, and arrogance, which drive a person from this world.²⁴⁹

With these pillars, Avraham built the dynasty that he bequeathed to Yitzchak. Therefore, it was crucial that the woman who joined Yitzchak in this sacred task would exemplify these traits. Although Avraham realized that Besuel's home was tainted by idolatry, he trusted that this influence could be easily overcome, by means of the fine character and kind heart that he sought in his son's destined match.

אמרנו חז"ל (יומא ט ע"ב), בשלמא מקדש ראשון חרב מפני ע"ז ג"ע וש"ד שהיו בהם, אבל מקדש שני שהיו עוסקים בתורה ובמצוות ובגמילות חסדים מפני מה חרב? ותירצו בגמ', מפני שנאת חינום שהיתה בהם, ללמדך ששקולה שנאת חינום כנגד ע"ז וגילוי עריות ושפיכת דמים. וגמ' זו נפלאה מאוד, שהרי היו בבית שני קיום כל המצוות, ועוד שהיו אפילו גומלי חסדים, ובכל זאת חרב הבית! — אבל לפי יסוד הנ"ל הרי פשוט הוא, ואין דבר זה נאמר דוקא על שנאת חינום, אלא ה"ה לכל המדות הרעות, שחמור עונשם כעבודה זרה גילוי עריות ושפיכת דמים. ולא זו בלבד, אלא ששאלו שם, מאן עדיפי, ראשונים עדיפי או אחרונים עדיפי, והשיבו תנו עיניכם בבירה שחזרה לראשונים ולא חזרה לאחרונים. סוף דבר, מדה רעה אחת, ותהא איוו מדה שתהא, חמורה יותר מכל התורה והמצוות.

גם ללא ההשפעה על הבנים קשה השחתה במידות מהשחתה ברעות. רש"י מטביר שחטא דור הפלגה קשה מזה של דור המבול, ואולם הוא נענש פחות כי מידותיהם היו מתונות (בראשית י"א ט). וכן כתב השפת אמת, ש"דור המבול היו נמשכים אחרי הגשמיות והגוף ולכן נאבדו לגמרי, דור הפלגה היו מתחכמים יותר מדי, ולא החזיקו באמונה מחמת החכמה והיה להם כוח האחדות" (שנת תרמ"ה). וביארו בעלי המוסר, שפגם באמונה ניתן לתקן ביתר קלות מאשר פגם במידות, כי הרגל של מחשבה מורשע פחות באדם מהרגל של מעשה. הרגל רע נעשה טבע רע וקשה לתקנו, לא כן רעה שגויה.

מישה

פרשת חיי שרה

אה"ל

תקו

א] כתב בספר י"ב אליהו, הנה כשהלך אליעזר לקיים שליחותו היה נרעש ונפחד והפיל תחינה לפניו יתב' שיזמין לו את הראויה ליצחק ונתן סימן בזה בענין שאיבת המים וכו', וכשוראה שנתקבלה תפלתו והנה היא רבקה היוצאת לשאוב מים וכו' ויקד האיש וישתחו לה.

ופלא גדול יש להתפלא כאן כי אף אם רואה בה מדות נפלאות של גמ"ח ודרך ארץ וזריות, אבל מה ידע אם היא בעלת יראת שמים או לא? ואכן גם לא ביקש סימן על זה כלל - היתכן? ומה יועיל אם היא בעלת מדות טובות וח"ו שמא יראת שמים אין לה, והלא היא בת בתואל ואחות לבן הארמי, ושמה היא עובדת גלולים כמו כל משפחתה ואנשי ארץ מולדתה, האם זו היא האשה הראויה ליצחק אבינו לבנות את בית ישראל? אתמהא: 71

מכל זה למדנו יסוד גדול וחידוש נפלא אשר לאו כל מוחא סביל דא, אבל כן הוא האמת, שאף כי היראה היא העיקר בעבודת האדם, וכמו שמצינו באברהם אבינו ע"ה שלאחר כל הנסיונות שננטסה ועמד בכולן ואחרי כל המעלות והמדרגות שעלה בהן, נאמר לו "עתה ידעתי כי ירא אלקים אתה", מ"מ יש לנו לידע כי אדם שיש בו עדינות הנפש ומדות טובות אף כי עומד במצב שעדיין לא קנה היראה, אבל אם יגיע להכרה בחיוב יראת שמים ירדוף אחריה וישיגנה בקל, כי מי שיש לו מדות טובות

יש בו היסוד לבנות את עצמו ולהגיע לכל המדרגות היותר נעלות, משא"כ המושחת במדות, חולה רעה היא ואיומה אשר מעטים מאד זכו להחליץ ולהרפא ממנה, וכל זמן שהמדות הרעות שולטות באדם כל יגיעתו בעבודת השי"ת לריק הוא והולך לטמיון ר"ל, עכ"ל⁷².

10] ב] וכ"כ הרמ"ו ז"ל ב"שערי קדושה"⁷³, וז"ל: והנה ענין המדות הן מוטבעות באדם וכו' ולפיכך ענין המדות הרעות קשים מן העבירות עצמן מאד, ובוה תבין מ"ש רז"ל כל הכועס וכו', עובד ע"ז ממש וכו', וכן אמרו מי שיש בו גסות הרוח הוא ככופר בעיקר, וראוי לגדעו כאשירה, ואין עפרו ננער וכו', וכנהנה רבות. והבן זה מאוד כי להיותם עיקרים ויסודות לא נמנו בכלל תרי"ג מצות התלויות בנפש השכלית. ונמצא כי יותר צריך לזהר

ממדות הרעות יותר מן קיום מצות עשה ול"ת, כי בהיותו בעל מדות טובות בנקל יקיים כל המצות. ובוה תבין ג"כ דברים מתמיהין שארז"ל בענין המדות כי הענוה והשפלות מביאין לידי רוח הקודש ושורה עליו שכינה וכו', וכמ"ש שלחו מתם איזהו בן עוה"ב כל שהוא שפל ברוך וענותן וכו', וכאלה רבות, לא זכרו בהן קיום המצוות אלא המדות הטובות! ושם ענין לדברי אלו ותצליח דרכך בלי ספק וכו', ויעו"ש עוד בזה שכתב כי מי שהוא בעל מדות רעות קשה לו לקיים המצות ואפילו אם יקיימם יעשה אותם שלא לשמה, ועליו נאמר "יום זהב באף חזיר" וכו', וסיכם כל דבריו הנ"ל בדברים קצרים בזה"ל, והבן זה מאד איך היסודות של קיום המצות הן ע"י מדות הטובות וכן בהפוכן, עכ"ל⁷⁴.

11] ג] כתב המשגיח רבינו ירוחם זצ"ל ממיר (ידעת תורה' פרשת נצבים) וז"ל: והנה, התכלית אמנם היא עשיית המצוות והשמירה מן העבירות, אבל מדות הלא הם השרשים המצמיחים חטאים, ועל כן חמורות הן ודאי יותר מן העבירות. כי המדות להיותם עיקרים ויסודות לכל הבנין של התרי"ג המצוות, כי על כן תבין אשר המדות חמורים ממצוות, כי אם אין יסוד אין בנין, וממילא ודאי סתירת היסוד חמורה מסתירת הבנין. אתז"ל שכל הכועס כאילו עובד ע"ז, וככה אמרו בכמה מדות דברים שלא אמרום בעבירות רבות. באו"ח להרא"ש (אות ק"ג) כתוב: אל תתן בלבבך קנאה שזו היא חולה רעה שאין לה רפואה. כל הנמצא בארץ, צומח ושואף כח ממנה, ואמנם הכל אפשר לאבדם, חוץ מן עצמה של האדמה, גם אם תשרש אותה במקום אחד הנה עדיין ישאר עפר הרבה במקום אחר. וכן הוא הענין במדה רעה שאי אפשר להשרש אותה לגמרי. רוצה אני בזה שלא תשמעו דברי רח"ו אלה בתור דברי מוסר, אלא בתור דין בשו"ע, שיותר צריכים לזהר ממצוות, מאשר מן העבירות.

Rav Shimon opens with a description of what it is we human beings were created to do, "*leheitiv im zulaso—to benefit others.*" *Leheitiv* is the verb form of *tov*, good, a topic the Torah has much to say about. This benefit doesn't end with working toward their happiness and keeping their lives as stress-free as possible. It means to share Hashem's Good with them. That is much for us to compact into the words "to benefit others." The word "*leheitiv—benefit*" should be treated as a special term in Rav Shimon's lexicon.

But is it actually viable to say that the entire Torah boils down to how we treat others? What about the many mitzvos like Shabbos, tefillin, and so on, that don't appear to have connection to our interpersonal relationships? Don't they imply a different picture?

ואמר רבי אלעזר: מאי דכתיב (משלי לא:כו) "פיה פתחה כחֲכָמָה, ותורת חסד על לשונה"—וכי יש תורה של חסד, יש תורה שאינה של חסד? אלא תורה לשמה—זו היא תורה של חסד. שלא לשמה—זו היא תורה שאינה של חסד.
איכא דאמרי: תורה ללמדה—זו היא תורה של חסד. שלא ללמדה—זו היא תורה שאינה של חסד.

And Rabbi Elazar said: What [does it mean] that it's written: "She opens her mouth with wisdom, and a Torah of

loving-kindness is on her tongue"²—Is there a Torah of kindness and a Torah that is not of loving-kindness? Rather, it is Torah for its own sake that is a Torah of loving-kindness; and if [Torah is] not for its own sake, it is a Torah that is not of loving-kindness.

There are those who say: Torah [studied] in order to teach it to others, that is a Torah of kindness; [Torah] that is not for teaching to others, that is a Torah that is not of loving-kindness.²

15

According to Rabbi Eliezer, Torah *lishmah*, Torah for its own sake, means Torah study that leads one to loving-kindness; despite any appearances, it really is all about developing loving-kindness. Even according to the other opinion, loving-kindness is an important aspect of the transmission of Torah.

Rav Shimon's words are a reflection of those of Rav Chaim Volozhiner, as attested to by his son about a hundred years earlier. When Rav Yitzchak Volozhiner compiled and published his father's writings into *Nefesh HaChaim*, he wrote an introduction. In it he recalled:

והיה רגיל להוכיח אותי על שראא שאיני משתתף בצערא דאחרניא. וכה היה דברו אלי תמיד: שזה כל האדם לא לעצמו נברא רק להועיל לאחריו ככל אשר ימצא בכוחו לעשות.

He would routinely rebuke me because he saw that I do not share in the pain of others. This is what he would constantly tell me: that the entire person was not created for himself, but to be of assistance to others, whatever he finds to be in his ability to do.

19

אברהם למד את חסדו המיוחד מבריאת העולם ובאמת, מניין לאברהם ולרבקה שהחסד צריך להגיע למדרגה שכזו? אם מישוה מבקש עזרה, או צריך לה - ניחא; אבל כשהדבר אינו חסד לו כלל, מניין ילמד שיש להתאמץ ולגמול עמו חסד, גם כשהוא יכול להסתדר בלעדיו? - מהתבוננות בדרכי ה'. ידוע הוא, שעד כמה שמחשבת ה' מצטיירת בשכלנו, הרי שה' ברא את העולם כדי להיטיב לברואיו. אך לכאורה, אם לא היה העולם נברא, הרי שלא היו ברואים ולא היה צורך לעזור לאיש! לשם מה איפוא נברא העולם!?

אם כן הוא, ברור מדוע בוחן אליעזר את רבקה דווקא במידות, אבל מדוע דווקא במידת החסד? נראה, שאליעזר הבין, שמידת החסד היא שורש כל המידות, כעין מה שנאמר בפרקי אבות. "אמר להם ריב"ז, צאו וראו איזוהי דרך טובה שידבק בה האדם...רבי אלעזר בן ערך אומר לב טוב. אמר להם רואה אני את דברי אלעזר בן ערך מדבריכם, שבכלל דבריו דבריכם" (אבות ב, יג). ובאמת לב-טוב מבטא מידות טובות רבות: ענוה, צניעות, עזרה, התחשבות, דאגה לכלל, אכפתיות, תשומת לב, נשיאה בעול, הכרת הטוב - כולן נובעות מלב טוב. ובכלי יקר הוסיף: "ועל צד הרמז הזכיר גמליך לשון גמילות חסדים...והזו"ל אמרו 'כל כלה שעניניה יפות כל גופה אין צריך בדיקת' (תענית כד ע"א). וזה דבר

16

תקיב אהל פרשת חיי שרה משה

ב] ונראה דברוקא בחן אותה אליעזר באופן זה, דזו היא מידתו של אברהם בעשיית החסד כמו שמצינו במעשה עם המלאכים, שהרי באותו היום שבאו המלאכים לביתו של אברהם, הוציא הקב"ה חמה מנרתיקה כדי שלא להטריחו באורחים, ואברהם שהיה בן תשעים ותשע שנה, והיה חולה שלשה ימים לאחר מילתו, ישב בפתח האוהל בחום גדול אע"פ שהיה חולה עד כדי כך שבא הקב"ה לבקרנו. ולמרות הכל שלח את אליעזר להביא

אורחים, וכשחזר אליעזר ואמר שאין אף אדם בחוץ, אמר אברהם לית הימנותא בעברי ויצא לבקש אורחים בעצמו. ולכאורה מה טורח כל כך, הרי אדרבה אף אחד לא צריך את חסדו אלא רואים שאברהם מצד עצמו רוצה להיטיב ולעשות חסד ולא רק מצד הנצרך לחסד.

וכל זה ביקש אליעזר לבחון, וכמשי"כ רש"י (לעיל כד-ה) על הפסוק "אתה הכחת לעבדך ליצחק" וז"ל: ראויה היא לו שהיא גומלת חסדים וראויה ליכנס בביתו של אברהם, עכ"ל. דהיינו שביקש גומלת חסדים ב'נוסח' אברהם אבינו, וזה מצא כרבקה שעשתה החסד גם במקום שלא היה בו צורך למקבל, והיינו מחמת רצונה להיטיב מצד עצמה וכמידתו של אברהם⁸⁰.

17

א] הנה כל הרואה משתומם ממידת החסד של רבקה, שהרי היא היתה אז קטנה בת שלש (פירש"י להלן כה-כ), והיתה צריכה לשוב לביתה קודם רדת חשיכה, ומצד שני עומד העבד הגדול אליעזר ומצפה שתשקה אותו מכדה, שהיא לכשעצמה בקשה שיש בה חוצפה, שהרי בכדי להשקות המים לתוך פיו צריכה היא לעמוד על קצות אצבעותיה ולטרוח טירחה רבה, בעוד שהוא יכול לעשות כן בקל. ועוד, שהיא מוסיפה "וגם לגמליך אשאב", והלא אותם עשרה גמלים צריכים לשתות מים רבים בכדי להרוות צמאתם, שהרי שיעור שתית הגמל היא עצומה וצריכים כמה אנשים בשביל להשקותו.

* והגאון רבי אייזיק שר זצ"ל⁷⁹, הוכיח מזה שרבקה היתה כל כך להוטה לעשות חסד, שלא שמה אל ליבה מה שיש שם עבדים שיכולים לעשות כן, עיי"ש בדבריו. ובאופן זה הרי הנותן עושה חסד אף במקום שאין המקבל צריך לדבר. והיינו שרבקה לא תתה ליבה בכלל לסובב, ומיד כששמעה בקשת אליעזר למים קפצה על המצוה הבאה ליהי כמוצא שלל רב, ולא הלכה לבדוק אם אפשר בלעדיה או לא.

18

פרשת חיי שרה ישיחא יב ר' שג"ר קצט

יכולים לעזור מעט?! השקו רק חמישה גמלים; השקו גמל אחד - אבל עשו משהו!!

- אמנם אין לנו טענות אליהם, שהרי כך ציווה עליהם אליעזר - אבל רבקה אינה יודעת על כך, ובכל זאת עושה הכל לבדה, ומתנדב זריזות של שמחה. ואדרבה, היא ודאי מודת להם בלבה על שאינם מסייעים לה: להשקות עשרה גמלים לבדי?! מתי הזדמנה לי מצווה שכזאת! ואל נשכח: לא מדובר כאן בעשרה גדולי-עולם, אלא בסך הכל בעשרה גמלים... ובכל זאת היא רצה ורצה, כדי שהגמל העשירי לא ימתין למים אפילו רגע אחד מיותר.

מי שיש בה חסד בלתי-הגיוני שכזה, הריהי ראויה לבית החסד של אברהם; בית בו נותנים כמה שיותר, ואפילו יותר מן הדרוש למקבל. בחינתו של אליעזר היא איפוא קשה ובלתי סבירה - כחסדו של אברהם.

הזמן ממהרת ורצה. התמונה ציירנו לנו, שהגמלים רובצים על שפת הבאר והשוקת מתמלאת מים מעצמה אינה נכונה. עררי צאן וגמלים, כשאר בעלי חיים, תופסים מקום נרחב. המקומות "הטובים" הקרובים לבאר ולשוקת, היו תפוסים זה דורות על ידי בעלי חזקה, או בעלי כוח גברא מקומיים שמרו על חזקת המקום מכל משמר²⁷; גמליו של הנכרי רבצו מרוחקים מהבאר. המקרא אינו נותן רמז למידת ריחוקם, על כל פנים היה זה מרחק שצריך לרוץ אותו: "ותרץ עוד אל הבאר"; "עוד" - נוסף על הפעמים הקודמות, "וכמסתבר - הרבה פעמים" (דעת מקרא). כמה מים צורכים עשרה גמלים "עד אם כלו לשנות דג סיפוקן, שזוהי גמר שתייתן כששתו די סיפוקן" (רשי" כד, יט)? כמות גדולה של מים, אבל, הנערה כל הזמן ממהרת, כל הזמן רצה ומזיעה "ותמהר ותורד כדה... ותמהר ותער כדה... ותרץ עוד... ותשאב לכל גמליו"²⁸. עבודה קשה רבה ומאומצת הנעשית בזריזות ובמהירות לחיבוב המצוה והחשבתה²⁹.

— אלא שזוהי מידתו יתברך: שאיפה אינסופית לעשות חסד. וכשאיף עם מי לגמול חסד, בורא הקדוש-ברוך-הוא בני אדם, בהמות, וצמחים, כדי שיהיה עם מי לגמול חסד; כדי שיהיה אפשר להטיב להם ברוחניות ובגשמיות, כל אחד לפי מדרגתו. נמצא, שהשאיפה לעשות חסד, אינה נובעת מן הצורך של המקבל לקבל, אלא מן הרצון של הנותן לתת. החסד הוא צורך אישי שלי. וגם אם אותו אדם יכול להסתדר לבד - אבל מה יהיה אתי? היכן אוכל אני למלא את החסרון שבי, ולגמול חסד עם מישהו? ההתבוננות במידותיו של הבורא, מידות שאינן נתפסות בהיגיון האנושי, היא-היא המקור לחסדם המיוחד של אברהם ורבקה, החורג מגבולות ההיגיון האנושי.

Nomivniker Rebbe

Because he commands his children and his household after him that they keep the way of Hashem, doing charity and justice (18:19).

This *pasuk* teaches us a fundamental idea in our approach to doing *chesed* and carrying out justice. It should be self-understood that one must behave this way; anyone with a healthy sense of morals would do so — but that is not why Avraham did *chesed*. He did *chesed* not because it is the socially accepted thing to do, or even because he was a nice, kind person, but because it is the *derech* (way of) Hashem. He did it because he understood that to follow in the path that Hashem Himself, so to speak, treads²¹ is to cling to Hashem and connect to Him in the closest way possible for a human being. Avraham Avinu understood the importance of *chesed* by studying the ways of the world, and seeing Hashem's infinite kindness. The *pasuk* (*Tehillim* 89:2, which was written by Avraham) describes his approach to *chesed*: *Of Hashem's kindness I will sing forever... For I said, "A world of kindness You have established."* This was Avraham Avinu's attitude. He saw the kindness of Hashem and acted the same way.

This practice that Avraham instituted in his family was later transformed into a mitzvah for all of Klal Yisrael — the mitzvah of *חַסְדֵי יְהוָה*, *You shall go in His ways (Devarim 28:9)*. Chazal

שזרע אברהם עושי חסד הן, ולכן רק הן בכלל ברוך, והארור של כנען, הוא מזה שאינן עושי חסד - ומשום כך ורק משום כך, נעשו לארור. וגם הזינן מהכא שזה החילוק בין ברוך לארור. כתב בספר 'פחד יצחק' (ר"ה מאמר א פ"ב) דבר נפלא בענין ההתייחסות של מדת החסד לכלל ישראל, שהשייכות של ישראל למדת החסד נכלל בבחינת 'כריתת בריתו של אברהם אבינו', וז"ל: אלמלי היו מתקנים ברכות על קיומה של מצות חסד כי אז היה עלינו עובר לעשיית מעשי הטבה לברך שתי ברכות, האחת על הציווי ללכת בדרכי בוראנו, והשניה על הציווי להכנס בבריתו של אברהם אבינו. עכשיו שמצד ההלכה אין מקום למטבע זו של שתי ברכות - התוכן הנפשי של שתי ברכות הללו בעינו הוא עומד. ובשעה שאנו מזדקקים לעניני חסד, עלינו להאיר את נפשנו באורן של שתי ברכות הללו, דמיון הצורה ליוצרה והכנסת עצמנו לבריתו של אברהם אבינו, עכ"ל.

[ב] ובה אפשר להבין עוד ענין, דהנה רבינו יונה (עמ"ס אבות ה-ה) מחשיב את פרשת בקורת שרה אמנו מעשרה נסיונות של אברהם, וכ"כ גם הרמב"ן בפרשתנו (כ"ט) "שגם זה מן הנסיונות של אברהם שבקש מקום לקבור את שרה ולא מצא עד שקנה אותו"⁸². והנה לכאורה אצל נסיון אולינן מן הקל אל החמור, ואיך יעלה על הדעת שנסיון קניית מקום לקבורת אשתו הוא מעל שאר הנסיונות ולרבות נסיון העקידה - והלא דבר הוא. ויש לומר בזה שהנסיון בקבורת שרה אשתו, לא היה נסיון כשאר הנסיונות, שתכליתם היה לראות האם יש לאברהם הכח לעמוד בנסיון וכדוגמת "אור כשרים" ו"עקידת יצחק". כאן הנסיון היה ענין של גילויי הבנת מדת החסד ומדרגת החסד שהיתה לו לאברהם, באופן שגם בדבר שכה סמוך ללבו ומלא התרגשות כקבורת אשתו, האם גם בזה כוונתו היתה לעשיית חסד עם אשתו ולא לעצמו, להיות כל כולו למתחסד, כדוגמת החסד שהקב"ה עושה איתנו - בלי חשבונות עצמיים ורק בתכלית למען הזולת - וזה ה'חסד לאברהם' שמחוייבים אנהנו בניו ובני בניו עם קודש. לבסוף נחברר שאברהם אבינו עשה כל מה שעשה בכוונה לעשיית חסד למתחסד, ולא מטעם שהיתה אשתו, אלא שגם אשתו היתה.

25 סיפר הג"ך שלום שכרדון זצ"ל מעשה שבדירו הנה עובדא, שהלך עם אחד מילדיו לרופא, ובדרך פגש את הג"ר אייזיק שר זצ"ל, ולאחר שאילת שלום אחד למשנהו, התבונן וראה את ילדו והבין לאן פניו מועדות, פנה ואמר לי, לאן אתה הולך? ענית לו, לרופא. ושאל שוב, מדוע? וענית, לצורך בני החולה. אטו בהמה אינה דואגת לכל צרכי צגלתה, הרי גם היא עושה כל שביכולתה למען וולדותיה, וא"כ מה ההבדל בינך ובין בהמה? ובעודי תוהא מה להשיב על שאלתו, פתח והשיב בעצמו ואמר, באמת גם אתה וגם בהמה דואגת לולדותיה מפני שהם וולדותיה, אבל האדם בישראל צריך לדעת שהוא הולך לרופא עם בנו, לא מפני שהוא בנו! אלא שהוא מקיים מצוות חסד! ועוד שהלך לרופא מפני רחמנותו של אב על בנו... שהוא ג"כ בנו.

This can be understood according to the concept we discussed at length in the previous *parashah*,³⁵ that the *chesed* that Avraham Avinu performed and taught was not simply *derech eretz*; it was *derech Hashem*. Eliezer sought a girl with the same *middos* that he had seen in his master's home, so he *davened* that Hashem show His infinite *chesed* so that he could quickly find the right match.

But then Eliezer saw that not only had Rivkah done *chesed* graciously; she had run to do it. The *meforshim* ask why she was rushing, and why it was important for the Torah to tell us that she was rushing (*vatemaher, vataratz*). I think the answer is that she was hurrying to bring the water because she too understood that *chesed* is a mitzvah, and therefore should be done with *zerizus*. *Tzu e mitzvah loift men!* One runs to do a mitzvah!

Now Eliezer saw that the *chesed* of Rivkah was accompanied by *emes*, the ultimate truth — Torah and mitzvos. That is why he exclaimed that he had seen *chesed v'emes*, the *chesed* of *Toras emes* that Rivkah had performed.

What does the Torah say regarding Avraham Avinu as a transmitter of ethical values? Hashem says of him, *וְאֵת בֵּיתוֹ אֶתְרִיו וְשָׁמְרוּ דְרָתָהּ לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט*, *Because he commands his children and his household after him that they keep the way of Hashem, doing charity and justice. Tzedakah and mishpat* are universal concepts. A society without these basic principles is a jungle! But Avraham did not teach it as mere *derech eretz*, he taught it as the *derech Hashem*.

It is because Hashem is a *Melech ohev tzedakah u'mishpat*, the King Who loves righteousness and justice, that we, the *talmidim* of Avraham Avinu, strive to live lives of righteousness and justice. All praiseworthy moral principles — *emes, yashrus, chesed* — are the ways of Hashem, and it is with this attitude that we practice these virtues.

Preparing to find a match for Yitzchak, Eliezer repeatedly asks Hashem to demonstrate His *chesed* for Avraham, but when he realizes that he has found the right match, Eliezer adds the word *emes*, speaking of Hashem's truth as well. Later, repeating the saga to Besuel, he again says *chesed v'emes*. What changed?

H. Good deeds

1. If a person does an act of kindness but has no intent to do it l'shem mitzvah, it is only considered to be a פְּעוּלָה טוֹבָה — good deed. A good deed is a merit, and Hashem will certainly reward the person who does it. There is, however, a tremendous difference between a good deed and a mitzvah. Kavanah is what transforms a good deed into a mitzvah.⁴⁸⁰

2. If a person does acts of kindness only because of social norms or for the person's own benefit, (i.e., he wants a merit to achieve success in business) the deeds will serve as a merit for him.

Related to this point, the Chofetz Chaim writes, "A person should not feel a lack of motivation to do mitzvos because of this (i.e. that his mitzvos are not lishmah), for the Gemara says, 'One should always engage in Torah and mitzvos even not lishmah, for by doing them not lishmah, he will come to eventually do them lishmah.'"⁴⁸¹

29 The Gemara states: "One who does charity and performs justice is considered to have filled the entire world with kindness, as the pasuk states, He loves charity and justice, the kindness of Hashem fills the world (Tehillim 33:5). Should you assume that anyone who wishes to 'leap' [to act charitably and do kindness — Rashi] can leap? Therefore, the pasuk says, 'How precious is Your kindness, Hashem' [and one must be attentive, toil, and run after it — Rashi]" (Succah 49b).

What is the meaning of this ambiguous Gemara? Is it truly that difficult to perform acts of kindness? Every time someone knocks on our door for tzedakah and we donate, have we not just performed an act of charity and kindness?

To accomplish true chesed, one must really apply himself. The first step is to be attentive, to take notice and understand what another truly lacks. Then he must toil to determine how to fulfill that need. Sometimes, accepting is more difficult than giving, because people often do not want to take from others, and one must devise a plan how to give without causing the recipient to feel uncomfortable. Finally, one must run after the kindness and make sure that it does, in fact, get done.

Kindness is not restricted to monetary donations. A smile can uplift someone who is dejected and words of encouragement can bring another person real happiness. These are such small actions that can have huge ramifications. We have the ability to perform these and other kindnesses, if we just take notice of what people are missing.

Rivkah's act was the quintessential chesed. In Eliezer's search for a wife for Yitzchak, he prepared a test in order to ascertain that the girl in question would be worthy of joining the house of Avraham. The girl who would not only fulfill his request for a drink of water, but would also give his camels to drink, will have proven herself to be a baalas chesed and one who is fit to marry into Avraham's family. The title baalas chesed is reserved for one who has the ability to discern what is needed without the request being made, and to fulfill that need. Although Eliezer asked only for a drink for himself, Rivkah, with her perceptiveness, was able to detect that his many camels could also use a drink. She then hurried to perform this

יש להבחין שעיקר הדגש בדיבורו לא היה רק על המעשים שתעשה הנערה, אלא גם על דיבורה, 'ואמרה שתה וגם גמליך אשקה', ולא אמר רק 'השקתה אותי ואת גמלי'. כלומר שהתנה שמלבד מעשה החסד עצמו, תהא הנערה משיבה לבקשתו במענה רך ובמאור פנים. ואכן כך היה בפועל, וגם שם מודגש אמירתה, כמתואר בהמשך - 'ותאמה, שתה אדוני, ותמהר ותורד כדה על ידה ותשקהו. ותכל להשקותו, ותאמר גם לגמליך אשאב, עד אם כלו לשתות' (כה, יח-ט).

כלומר שחלק מרכזי במעשי החסד הוא הפיוס בדברים והלבנת השיניים לנצרך. כמו שאמרו - 'אמר רבי יצחק כל הנותן פרוטה לעני מתברך בשש ברכות והמפייסו בדברים מתברך באחד עשרה ברכות' (בבא בתרא ט:). ואמרו - 'אמר רבי יוחנן טוב המלבין שינים לחבירו יותר ממשקהו חלב שנאמר ולבן שינים מחלב' (כתובות קיא:).

שיעורי חומש

נערה שהיא בעלת חסד היא הראויה להכנס לביתו של אברהם אבינו. אם היא תאמר 'וגם לגמליך אשקה', זו הוכחה שהיא אוהבת לעשות חסד. אבל אם היא היתה נותנת מים רק לו ולא לגמליו - אין זו הוכחה שהיא בעלת חסד.

כאן מצינו הגדרה של חסד, שהוא ריבוי. חסד הוא כשנותנים יותר ממה שמבקשים - בלי גבול, ולא מפני שחסר, אלא כי אוהבים לעשות חסד. מה שאדם נותן פרוטה לעני משום שהעני מבקש - זה דרך ארץ, אבל זה לא ראייה שהוא בעל צדקה. בעל צדקה הוא זה שנותן יותר ממה שמבקשים ממנו. ולכן רבקה שאמרה 'שתה וגם לגמליך אשקה' ולא עשתה חשבונות שיש לאליעזר עבדים ושהם ישקו את הגמלים, אלא נתנה לו בלי גבול יותר מאשר הוא ביקש - זה חסד. וכן כשאליעזר ביקש 'מקום ללין' (פסוק כג) - 'לינה אחת', והיא אמרה 'גם מקום ללין' - 'כמה לינות'. חסד זה לא נתינה עם גדרים וגבולות - 'עד כאן ותו לא'. חסד זה שפע, וכמו שיש בחז"ל (תענית ט, א) 'והריקותי לכם ברכה עד בלי די, עד שיבלו שפתותיכם מלומר די'.

ויש לבאר בזה את דברי הגמרא (מכות כד, א) "מה ה' אלקיך שואל מעמך כי אם עשות משפט ואהבת חסד - עשות משפט זה הדין, אהבת חסד זה גמילות חסדים". החידוש של הפסוק הוא שגמילות חסדים, פירושו אהבת חסד - לאהוב ולרצות לעשות חסד.

לתת פרשת חיי שרה עליון קצו

אלא, ביאר הגאון רבי חיים ויסוקר זצ"ל ראש ישיבת בית התלמוד שהמעשה היה אמנם קטן, אבל נעשה בתכלית הגדלות והרוממות, בחשבון ודקדוק כזה, שאם לא היתה חיה במבט של גדלות, לא היתה יכולה לבצע את מעשיה בשלמות שכחו.

כך העמיד הקב"ה את הבריאה, שכל תנועה קטנה צריכה את כל החכמה העליונה עד לאין תכלית, עד שברגל קטנטנה של יתוש מונח כל ה"כולם בחכמה עשית". בזה מובן למה האריכה התורה בפרטי פרטים של הכנסת אורחים של אברהם ורכישת שדה המכפלה מאת בני חת, כי בכל מילה של אברהם נלמדים לימודים עמוקים ונשגבים.

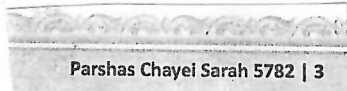
מבט זה שונה לחלוטין למבט בו הורגלנו לחשוב, שכן בדרך כלל אנו רגילים לחשוב שכדי לדעת על גדלותו של אדם, צריך לראות בו דברים גדולים ונשגבים, אבל בפעולות הפשוטות כל בני האדם שווים, אכן, אליבא דאמת אפילו המעשים הפשוטים ביותר של אדם גדול מקבלים צורה שונה לחלוטין.

הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל ראש ישיבת מיר היה אומר שהוא חפץ ומעוניין לשמוע סיפורים קטנים על אנשים גדולים הרבה יותר מאשר לשמוע סיפורים גדולים על אנשים קטנים.

exist. The Gemara tells me otherwise: "Becha chosmim" — the conclusion will be only with you, Avraham. Times before Mashiach will be so trying and so difficult that if one does not strengthen oneself to adopt Torah on his own, the tradition received from the elders will not be enough to combat the negative influences of one's time.

Third, the attributes of Yitzchak and Yaakov — avodah, service to Hashem, and Torah — will not exist in their intensity at the conclusion of history before Mashiach comes. In galus we do not have a Beis HaMikdash in which to bring sacrifices, and we must suffice with the substitute of prayer alone. And in galus the Torah is diminished, both quantitatively, with the many mitzvos that cannot be fulfilled, neither outside of Eretz Yisrael nor without a Beis HaMikdash, and qualitatively, as the verse says in Eichah (2:9), "Her king and princes are in exile; there is no Torah."

All that will be left in its full intensity will be the attribute of Avraham Avinu — chesed, kindness. And in the merit of Jews performing acts of kindness for one another we will be redeemed, as it says, "Zion will be redeemed with justice and will be returned through acts of tzedakah" (Yeshayahu 1:27).

36

שקולו פתח
א פתח פתח

Why did Eliezer focus specifically on "midas hachessed"? We will also endeavor to explain why both at the beginning of his entreaty and at its conclusion, Eliezer only mentions doing "chesed with my master." Yet, after having the good fortune of finding Rivkah, who demonstrated her "chesed" both to him and his camels, he blesses Hashem as follows (ibid. 27): "ויאמר ברוך ה' אלקי אדוני אברהם אשר לא עזב חסדו ואמתו" — he said, "Blessed is Hashem, G-d of my master Avraham, Who has not withheld His 'chesed' and 'emes' from my master." Here, in addition to "chesed," Eliezer also mentions "emes."

In keeping with what we find in all of our sacred texts, which is based on a teaching in the Zohar hakadosh (Terumah 175b), the Chasam Sofer explains that the three holy Avos each served Hashem with his own unique attribute—Avraham with "midas hachessed, Yitzchak with "midas hadin" ("gevurah") and Yaakov with "midas harachamim" ("Tiferes"). The latter, "Tiferes," combines the "chesed" of Avraham with the "din" of Yitzchak with a predilection for "chesed," resulting in "rachamim."

Based on this, the Chasam Sofer explains why Eliezer sought a mate for Yitzchak who epitomized "chesed." Since Yitzchak Avinu personified "midas hadin," it was imperative to find him a soulmate that would counterbalance his midah. Hence, Eliezer searched for a woman who personified "chesed." Otherwise, the world could not endure. After all, Yitzchak loved Eisav, and Rivkah loved Yaakov.

It is evident that the Chasam Sofer is attempting to reconcile Yitzchak's resolve to bestow the Berachos on Eisav rather than on Yaakov. Since his midah was "din," Yitzchak believed that one should study Torah and serve Hashem without any need for material, earthly matters. Therefore, he figured that Eisav should rightfully receive the Berachos, since he was not preoccupied with Torah-study or spiritual matters. Thus, he would be able to support Yaakov—who

היופיז אלא ודאי שנתנו עצה לבדוק אחר מעשיה. וזאת העצה לבדוק אם היא בעלת עין יפה וגומלת חסדים. כי אם עינינו יפות' אז בלי ספק היא שלמה בכל המידות. ולמדו חז"ל זה מאליעזר שלא בדק את רבקה כי אם במידה זו."

ועוד באמתחנתנו תשובה נוספת לשאלה מדוע חייבת היתה רבקה להיות מצוינת במידת החסד. עלינו להניח על היסודות שהצבנו בתיאור מידות האבות נדבך נוסף את העזר כנגדו את הנשים. אולם קודם לכל נציב את העיקרון: הבית היהודי מורכב מאיזון מכוון בין שני כוחות מנוגדים, ודווקא ההרמוניה הנוצרת מההבדלים, מביאה את השלום והשלמות.

נפרט: סיפור יצירת האשה פותח בפסוק "ויאמר ה' א-להים לא טוב היות האדם לבדו אעשה לו עזר כנגדו" (ב. יח). נשים לב, שהתורה אינה אומרת 'לא טוב לאדם היות לבדו'; ואע"פ שגם זה נכון. הכתוב מדגיש ש"לא טוב היות האדם לבדו", הוא 'לא טוב' מוחלט, אובייקטיבי. לא טוב לעולם, לא טוב, לבריאה, לא טוב למציאות, שהאדם יהיה לבד. ויש לשים אל לב שהיגד זה עומד בסתירה מוחלטת למה שנאמר בכל יום מימי הבריאה "וירא א-להים כי טוב", ובעיקר למחמאה הסופית, "וירא א-להים את כל אשר עשה והנה טוב מאד" (א. לא) "כל אשר עשה" כולל גם את האדם, והנה לפתע הכרוזה: "לא טוב!" כנראה בית המשקף רק גוון אחד באמת אינו טוב.

לבדו- לא טוב, מה כן טוב? אעשה לו עזר כנגדו. במילים אלו מתמצתת התורה את השקפתה על הטוב, כי בית איתן צריך להיות מורכב משני כוחות, ובלשון הגמרא: "זכה - עזרתו, לא זכה - כנגדו" (יבמות טג ע"א). אמנם רבים מבינים את הגמרא לצדיק, דהיינו אשה טובה [=זכה] היא עזר, ואשה רעה [=לא זכה] היא כנגד, ברם בתורה לא כתוב או עזר או כנגדו, אלא שהעזר הוא כנגדו. על כן כתב הנצי"ב, ש"הכחונה שהניגוד יהיה לעזר, שהרי מי שהוא כעסני ורגזני, אם אשתו תהא עוד מטייעתו לכך, אע"ג שבשעת הרוגז הוא נהנה מזה והיא לו לעזר, אבל אח"כ כשטר הרוגז יש לו צער הרבה מזה שהוסיפה

אשתו אש ועצים והרי היא כנגדו. מה שאין כן אם תהא מנגדתו מתחילה ותשכך חמתו...אע"פ שנראית באותה שעה שהיא מנגדתו מ"מ היא העזר האמיתי שאין למעלה הימנו" (הרחב דבר, בראשית, ב. יח). וכך כתב המהר"ל "ויש בזה דבר נעלם כי הזכר והנקבה הם שני הפכים, אם זכה מתחברים בכח אחר לגמרי כי כל שני הפכים מתחברים בכח אחד כאשר הם זוכים, כלומר שהיית שעושה שלום בין ההפכים" מקשר ומחבר אותם" (גור אריה, בראשית, ב. יח).

ניישם את האמור לעיל בבית אברהם, שמידתו חסד, וניווכח לדעת ששרת אופיינית במידת הגבורה. יחסה להגר היה יחס של תקיפות ושררה: "גרש בן האמה הזאת". וכך דורשת הגמרא "קמח סולת - כתיב קמח וכתוב סולת? איך יצחק, מכאן שהאשה עיניה צרות באורחים יותר מן האיש" (בבא מציעא פו ע"א) רש"י: "היא אמרה קמח והוא אמר סולת".

על כל פנים מבינים אנו, מדוע בחן אליעזר את רבקה דווקא במידת החסד. שהרי אם יצחק מצטיין במידת הגבורה חייבת רבקה להיות בעלת חסד; ולא שתם בעלת חסד, אלא חסד קיצוני, חסד מוחלט כמו שראינו בתחילת העיון. חסד מוחלט זה ראוי להיות משקל נגד לתוקף גבורת יצחק, וכך יהיה גם הבית הזה מאוזן בשלמות נפלאה: "עזר כנגדו".

37-6

dwelled in the tents of Torah—exemplifying the partnership that would exist between Yissachar and Zevulun. In parshas Toldos, the Chasam Sofer explains at length that that is the reason Eisav and Yaakov were born as twins.

Now, had Eisav actually received the Berachos, he would have destroyed the world, because he had no interest whatsoever in supporting Yaakov. On the contrary, when he returned from the field thoroughly exhausted, he requested of Yaakov (ibid. 30): "הלעיטני נא מן האדום האדום הזה כי עייף אנכי" — give me to taste, now, some of that very red stuff; for I am exhausted. In his worldview, there was no room or need for Torah-scholars. Rivkah, however, loved Yaakov, the pillar of Torah. Hence, she utilized her "midas hachessed" to mitigate the "din" of Yitzchak and arranged for Yitzchak to bestow the Berachos upon Yaakov. Thus, she saved the world from ultimate destruction.

Let us now return to the comments of the Chasam Sofer. He suggests another reason for Eliezer's searching for a wife personifying "chesed" for Yitzchak: כי ידע שהיה יצחק מדת הדין, כדי שיצא ממנו על כן התפלל להשם יתברך שתזדמן לו אשה ממות החסד, כדי שיצא ממנו He knew that Yitzchak embodied "midas hadin." Hence, he prayed to the Blessed One to help him find a woman embodying "chesed"; so that their union would produce Yaakov personifying "emes," a combination of "din" and "rachamim." In this manner, he explains Eliezer's words of gratitude to HKB"H after finding Rivkah: "Blessed is Hashem, G-d of my master

39 114 GOLDEN APPLES R. Lopiansky

VERY LITTLE IS WRITTEN about Yitzchak's deeds, especially in comparison to the Torah's detailed narratives of Avraham's and Yaakov's lives. This lack of "action" may stem from the fact that Yitzchak's unique attribute was *din* or *yirah*.¹ This *middah*, by its very nature, is expressed more often in restraint than in action. Although *yirah* is a very important quality in its own right, when seeking to understand Yitzchak's role in *Klal Yisrael*, we must view him as continuation of Avraham, and his *middah* of *din* as a complement to Avraham's almost opposite quality of *chesed*.

To begin understanding this dynamic, let's take a closer look at the world of *chesed*. Being a selfless, giving person is certainly a most wonderful attribute, but *chesed* has a downside; it makes the taker almost irrelevant. He does not do anything to deserve the money, object or favor that is done for him; in essence, he is an undeserving recipient. Although that which he receives becomes his in a legal sense, it is not his in the essential sense of the word. It is not something he earned.

HaShem created the world with *middas hadin* so that our accomplishments in this world would be deserved and we would

truly feel that they our own.² Receiving kindness from a human being operates in the same way. The more we feel that we have provided some service or value for that which we receive, the more we are able to accept it with dignity. Reflecting this concept, the Rambam lists eight levels of *tzedakah* in order of merit:

שמנה מעלות יש בצדקה, זו למעלה מזו. מעלה גדולה שאין למעלה ממנה, זה המחזיק ביד ישראל שמך ונותן לו מתנה או הלואה, או עושה עמו שותפות, או ממציא לו מלאכה כדי לחזק את ידו עד שלא יצטרך לבריות לשאול. ועל זה נאמר, והחזקת בו גר ותושב וחי עמך, כלומה החזק בו עד שלא יפול ויצטרך.

The highest level, *with no level greater*, is giving a gift or loan to someone ... so that [he can continue supporting himself] and avoid taking any charity at all.³

The Rambam's emphasis of "with no greater level" is peculiar. Obviously, if it is listed first, it is the greatest of the eight levels. The Rambam's phrasing means that this type of charity transcends charity and moves the charitable deed to a much higher place. Whereas charity normally is all about the donor, this form of charity empowers the recipient so that he can genuinely feel that his livelihood is earned rather than granted *gratis*. Thus, the ultimate in *chesed* is when it is coupled with *din* so that the recipient becomes a partner in the benevolence.

Yitzchak, as the continuation of Avraham, helped refine his father's *chesed* by adding the appropriate modicum of *din*. He sought to benefit people in a way that would enable them to feel that they

had earned it, rather than leaving them to feel that they were on the taking end of a one-sided endowment.

Therefore, when Eliezer set out to find a spouse for Yitzchak, he sought someone who would fit that persona: giving to others through *din*.

This meant finding a spouse who would give, but only within the limits of what the recipient needed and desired. Discerning that limit is not simple. We all have been faced with a host plying us with food or drink that we do not want. It may be a sign of the host's kindness, but it leaves the guest feeling irrelevant, as if his desires don't matter. Rivkah's kindness would express itself by satisfying the needs and desires of the guest, for in Yitzchak's brand of *chesed*, it is the recipient's needs that are important, not the "chesed desire" of the giver.

This provides the answer to a seeming incongruity. Why did Rivkah readily accepted the gifts Eliezer bestowed upon her when she offered to fetch water for him and his camels, thus passing the "chesed test" Eliezer had created as the guidepost for his mission? Shouldn't a true *baalas chesed* have refused payment for her deeds?

R' Yitzchak Sher explained that Rivkah noticed that Eliezer was a wealthy man, and she understood that he would be a lot more comfortable paying for the favors rather than accepting them *gratis*. Accordingly, it was a greater and truer *chesed* for her to accept the payment rather than to refuse it!

Along these lines, R' Sher was wont to say, "A person doesn't mind doing even big favors for others — so long as the others understand that it is he who is doing the *chesed* for them!"

41 We may also explain this *Chazal* in keeping with our point. As soon as we entertain the idea that charity is an expression of our benevolence, the deed is already less than perfect. Rather, true *chesed* is finding a way for the other person to earn and deserve that which is being given to him.

42 דעת רגש תורה רגש

ועתה לא אתם שלחתם אותי הנה כי האי-ליהם וישמני לאב לפרעה ולארון וגר' (מה, ח). איתא במדרש תצוה (שמו"ר לו, ב) אמר הקב"ה למשה ויקחו אליך שמן זית זר, לא שאני צריך להם אלא שתאירו לי כשם שהארתי לכם למה כדי להעלות אתכם בפני כל האומות שהיו ישראל מאירים למי שמאיר לכל. משל לפקח וסומא שהיו מהלכין אמר הפקח לסומא בא ואני סומכך והיה הסומא מהלך כיון שנכנסו לבית אמר הפקח לסומא צא והדלק לי את הנר והאיר לי שלא תהא מחזיק לי טובה שלויתיך, לכך אמרתי לך שתאיר כך הפקח זה הקב"ה וכו' הסומא אלו ישראל וכו' אמרו ישראל כי אתה תאיר נרי (תהלים יח) ואתה אומר שואיר לפניך אמר להם בשביל להעלות אתכם שתאירו לי כשם שהארתי לכם.

רואים אנו כאן יסוד גדול במדות. מטבעו של אדם, שכשהוא עושה טובה למי שהוא, אינו רוצה בשום אופן לקחת כלום מן הטובה, ואין זה מחמת כי הפקח חסד הוא, אלא להיפך, רוצה הוא אשר הלו ישראל לו עבד עולם, עבור טובתו, וע"כ לא יקח ממנו מאומה. הנה למד לנו הקב"ה בהיפך. כשאדם מטיב לחברו, חוב מוטל עליו שעם רגע פעולת הטבתו לזולתו תיכף יראה לקבל ממנו דבר-מה בחזרה, כשאתה עושה איוו טובה לחברך, אם הפקח אתה בטובתו באמת, ראה גם לסודר כי חברך לא ישרא הייב לך הכרת טובה, כשאתה מלה מעות לאדם אחד, הנה תבטיח לך כי יפרע לך את דמי ההלואה, אבל את הטובה שעשית לו בזה, הנה תשתדל לקחת ממנו ג"כ איוו טובה שתיא, [וכמוכן באופן שלא יהיה בזה שום חשש של רבית], כדי שהלו לא ישרא משועבד בטובתך לו.

וירגיש שכמו שאתה עשית לו טובה, גם הוא עושה לך טובה אחרת תמורתה. וזה ממש להיפך מכוונתיו של אדם.